

UOT 372.882

Rəqsanə İsmayıl qızı Abdurəhimova
Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun
fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktorantı
<https://orcid.org/0009-0008-7316-4539>
E-mail: ragšana.abd@gmail.com
[https://doi.org/10.69682/arti.2026.93\(5\).90-94](https://doi.org/10.69682/arti.2026.93(5).90-94)

FOLKLOR MATERIALLARI SAHƏSİNDƏ APARILAN ARAŞDIRMALAR

Ragsana Ismayil Abdurahimova
doctorial student in the program of doctor of philosophy
at the Institute of Education of the Republic of Azerbaijan

RESEARCH CONDUCTED IN THE FIELD OF FOLKLORE MATERIALS

Рагсана Исмаил гызы Абдурагимова
докторант по программе доктора философии
Института Образования Азербайджанской Республики

ИССЛЕДОВАНИЯ, ПРОВОДИМЫЕ В ОБЛАСТИ ФОЛЬКЛОРНЫХ МАТЕРИАЛОВ

Xülasə. Folklor xalqın qədim tarixini, milli düşüncəsini və mənəvi dəyərlərini əks etdirən zəngin və fundamental mənbədir. O, insanlarda xeyirxahlıq, humanizm və əxlaqi keyfiyyətlərin formalaşmasına mühüm təsir göstərir, eyni zamanda intellektual inkişafı dəstəkləyir. Azərbaycan folkloru qədim dövrlərdən bu günə qədər şifahi şəkildə ötürülərək öz aktuallığını və milli ruhunu qoruyub saxlamışdır. Folklor janrlarına nağıllar, dastanlar, rəvayətlər, atalar sözləri və digər nümunələr daxil olub, hər biri tərbiyə və təhsil baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Bu materiallar dərsliklərdə istifadə olunaraq şagirdlərin əxlaqi-mənəvi və estetik tərbiyəsinə xidmət edir. Lakin bəzi hallarda dərsliklərdəki folklor nümunələrinin səviyyəsi, sual və tapşırıqların azlığı kimi çatışmazlıqlar mövcuddur. Ümumilikdə, folklor materiallarının düzgün və sistemli tədrisi şəxsiyyətin formalaşmasına, milli dəyərlərin qorunmasına və inkişafına mühüm töhfə verir.

Açar sözlər: *folklor, xalq yaradıcılığı, milli dəyərlər, əxlaqi tərbiyə, mənəvi inkişaf, humanizm, intellektual inkişaf*

Abstract. Folklore is a rich and fundamental source that reflects the ancient history, national thinking, and spiritual values of a people. It plays a significant role in fostering kindness, humanism, and moral qualities, while also supporting intellectual development. Azerbaijani folklore has been transmitted orally from ancient times to the present day, preserving its relevance and national spirit. Folklore genres include fairy tales, epics, legends, proverbs, and other forms, each of which is important for education and upbringing. These materials are used in textbooks to contribute to students' moral and aesthetic education. However, in some cases, there are shortcomings such as the inappropriate level of folklore materials and a lack of sufficient questions and tasks. Overall, the proper and systematic teaching of folklore contributes to personality development and the preservation of national values.

Keywords: *folklore, folk creativity, national values, moral education, spiritual development, humanism, intellectual development*

Аннотация. Фольклор является богатым и фундаментальным источником, отражающим древнюю историю народа, его национальное мышление и духовные ценности. Он оказывает значительное влияние на формирование доброты, гуманизма и нравственных качеств у людей, а также способствует интеллектуальному развитию. Азербайджанский фольклор, передаваясь устно с древних времен до наших дней, сохраняет свою актуальность и национальный дух. К жанрам фольклора относятся сказки, эпосы, легенды, пословицы и другие образцы, каждый из которых имеет большое значение с точки зрения воспитания и образования. Эти материалы используются в учебниках и служат нравственно-эстетическому воспитанию учащихся. Однако в некоторых случаях наблюдаются недос-

татки, такие как несоответствие уровня фольклорных материалов и недостаточное количество вопросов и заданий. В целом, правильное и системное преподавание фольклора способствует формированию личности и сохранению национальных ценностей.

Ключевые слова: фольклор, народное творчество, национальные ценности, нравственное воспитание, духовное развитие, гуманизм, интеллектуальное развитие

Folklor xalqın keçmişini, milli kimliyini və mənəvi dünyasını əks etdirən ən mühüm mənbələrdən biridir. O, Azərbaycan xalqının etnik köklərini, düşüncə tərzini və dəyərlər sistemini özündə cəmləşdirərək bir növ hikmət xəzinəsi kimi çıxış edir. Folklor nümunələri insanların əxlaqi, mənəvi və estetik tərbiyəsində böyük rol oynayır, humanizm prinsiplərinə əsaslanaraq xeyirxahlıq, mərhəmət və insani keyfiyyətləri formalaşdırır. Eyni zamanda, bu irs fərdin intellektual inkişafına təsir göstərir, onun həyata və cəmiyyətə münasibətini formalaşdırır. [5]

Azərbaycan folkloru hələ yazı-pozu olmayan qədim dövrdən danışığ dili ilə bu günümüzdə qədər şərəfli yol qət etmişdir. Zəngin mədəni irsə sahib olmuşdur. O, bu gündə öz aktuallığını qoruyub saxlamaqdadır. Folklor zənciri çox uzundur. Onun bir ucu qədim xalqın, millətin təsəvvürolunmaz dərinliklərinə gedib çıxarsa, digər ucu yaşadığımız zamanənin əlindədir. Bu iki nöqtə arasında daim hərəkətdə olan xalq yaradıcılığı olduqca mürəkkəb, çətin şəraitdə öz qüdrətini qoruyub saxlamaqdadır. Bu janr etibarlı ilə fərdi üslubunu, janr-forma əlvanlığını, bədii ifadə vasitələrini zənginləşdirə-zənginləşdirə çağdaş dövrün də ideyalarını canına hopdurmuşdur. Xalqın əxlaqi-mənəvi dəyərlərini yüksək zirvəyə qaldırmışdır. Milli folklor ənənələri zaman keçdikcə öz milli poetik ruhunu qoruyub saxlaya bilmişdir. Uzun əsrlər yol gələn nəsillər folklor nümunələrindən mənəvi qüvvə və işıq əxz etmişlər. Araşdırmalar göstərir ki, folklor materiallarının bir qismi xüsusilə atalar sözləri, zərb məsəllər, rəvayətlər, nağıllar, dastanlar yalnız ağız ədəbiyyatından (danışığ dilindən) götürülürsə, digər qismini yazıçılar yaradırlar. Lev Tolstoy (118), S. Şirazi (59), Mirzə Cəlil (45) və başqaları kimi. Belə yazarların məhsulları şübhəsiz ki, müxtəlif mənbələrdən qaynaqlansa da, mifik təfəkkürə əsaslanır. Çünki yazıçının ruhu bəzən (həmişə yox) mifik obrazların düşüncələri, psixoloji duyumu mifik süjetlə çulğalaşır. Bu çulğalaşma yaranan məhsulda (nümunələrdə) müxtəlif formalarda üzə çıxır: a) yazıçının keçmişə marağı ilə; b) mifdən süzülən enerjinin yazıçıya göstərdiyi

təsirlə; c) yeni ideyanın mifə kristallaşan harmoniya meyillənməsi ilə. Doktorantın məqsədi folklorun yaranış tarixini, mexanizmini açmaq deyil. O folklor mütəxəssislərinin funksiyalarına daxildir. Onun niyyəti folklorun əxlaq, dövlət, dövlətçilik, milli özünədərkin mədəniliyini öyrədən və öyrənənlərə, geniş oxucu kütləsinə çatdırmaq və o əsasda əxlaqi-mənəvi cəhətdən şəxsiyyət yetişməsinə kömək göstərmək və onun optimal vasitə və yollarını işləyib hazırlamaqdır. [6]

Uzun müddətli tədqiqatlar sübut edir ki, folklor janrlarına nağıllar, dastanlar, rəvayətlər, tapmacalar, laylalar, atalar sözləri, zərb məsələləri və s. daxildir. Onların hər biri yeni-yeni nəsillərin yetişməsində, əxlaqi-mənəvi düşüncəsində, estetik tərbiyəsində əlahiddə mənbə olmaqla həm də güclü təhsil və tərbiyə vasitəsidirlər. Odur ki, qeyd etdiyimiz bu mənbə və vasitələrdən tədris proqramları və dərsliklərdə xeyli, zəruri imkanlar yaradılmışdır. Hətta, bəzi hekayələrin məzmununda, bəzən əvvəlində və sonunda fikri əsaslandırmaq nöqteyi-nəzərindən atalar sözləri, zərb məsələləri, tapmacalar verilmirdir. [10] Məsələn:

1. Əzizim vətən yaxşı,
Geyməyə kətan yaxşı,
Gəzməyə qərib ölkə,
Ölməyə vətən yaxşı.
2. Könül istəyən göyçək olar;
3. Su çanağı suda sınar;
4. Ümid olduq tazıya, o da qoydu özün naza;
5. Düşməne qayğı göstərmək, dostuna düşməni kəsilməkdə;

6. İgid odur, yaman gündə itirməsin inamı...

Kiçikyaşlı məktəblilərin dərsliklərinə əxlaq və mənəviyyat dəyərlərini zənginləşdirmək, onların daxili aləminə, yaş və psixoloji xüsusiyyətlərinə uyğun folklor materialları daxil edilmişdir. I sinifdə “Ərköyün siçan balası”, “Arıların qəzəbi”, “Ördək balası və cücə”, “Meymun balası”, “Çil toyuq və siçan balaları”, “Tülkü və Leylak”, “Şir və siçan”, “Hamıdan qəşəng”, “Əqrəb və qurbağa”, II sinifdə “Yaxşı yoldaş”, “Çəkməli pişik”, “Ballı və vız-vız”, III sinifdə “Axmaq canavar”, “Qoğal”, “Tısbağa və

fəsillər”, “Qırmızı papaq”, “Ağıllı Yavo”, “Moydodur”, “Almanı kim yeməlidir”, IV sinifdə isə “Tənha qu quşu”, “Qaranquş və sərçə”, “Çirkin ördək balası”, “Meşələrin dostu” və s. [1]

Nağılların məzmunu şəkillərlə əyaniləşdirilmişdir. Öyrənənlərin ruhuna uyğundur. Hər birinin dili dəqiq, oynaq və axıcıdır. Məzmunu aydındır. Öyrənənlərin nitqinə qida vermək gücündədir. Əxlaqi-mənəvi dəyərlər baxımından məqbuldur, müəyyən qədər əhəmiyyətliyə malikdir. Bununla belə dərsliklərin təkmilləşdirilməsi məsləhətdir. [9]

1. Nağıllar öyrənənlərin yaş və bilik səviyyələrindən aşağıdır.

2. Öyrənənlərin təfəkkürünün inkişafına o qədər də uyğun deyildirlər.

3. Düşündürücü sual və tapşırıqlar demək olar ki, azdır.

4. Nağıllardan savayı digər folklor nümunələrindən istifadəyə az yer verilir.

Nağılların mənimsədilməsinin özlərinə məxsus xüsusiyyətləri var. Hər nağılın məzmunu ilə əlaqədar verilən şəkillər öyrənənlərin hissələrini həyəcana gətirməklə onlarda danışmağa, fikirlərini canlı ifadə etməyə həvəs oyadır. Başqa sözlə, şəkillərlə epizodlar arasında məntiqi əlaqələr yaradır, faktları, detalları unutmağa imkan vermir. Nağıldakı obrazların xarakterlərini açmağa kömək göstərir. **I sinifdə** öyrənənlərə “**Çil toyuq və siçan balası**” nağılı təqdim olunur.

Məqsəd: Nağılın məzmununu mənimsətmək və əsas ideyanı üzə çıxartmaq.

Təchizat: Məzmunla əlaqədar dərslikdə verilən şəkillər, video kasetlər. Mətnin ilkin ifadəli oxusu.

Məzmunla bağlı suallar: Toyuq və siçan balaları görmüsünüz? Toyuq niyə taxıl əkir? Bəs siçan? Nə üçün sincab və qurbağa toyuğa kömək edirlər? Siçan balaları neyləmək istəyirlər? Toyuq siçan balalarına nə deyir?

Hər obraz bir öyrənənə verilir: Hər kəs öz obrazında danışır.

Sorğu. Öyrənənlər toyuq, qurbağa, sincab, siçan balası haqqında bildiklərini danışirlər.

Ümumiləşdirici müsahibə: Bu nağılda nələrdən bəhs olunur. Toyuq necə dedi: “Kim işləyibsə kökləri o da yeyəcək” cümləsi düz mü qoyulur? Siçanlar niyə susdular? Toyuğun faydası nədir? Bəs qurbağanın, sincabın və siçan

balaları zəhmətsiz yeməyə necə baxırsız? Toyuq düz mü elədi?

Əxlaqi dəyərlərin çıxarılması: Hər kəs öz qazandığını yeməlidir. Başqasının əməyinə göz dikmək haramdır. İnsan əli açıq, xeyirxah olmalıdır.

Mövzu: “Üç mirvari” (Rəvayət II sinif)

Məqsəd: Rəvayətin dərinədən mənimsədilməsi və zəruri əxlaqi ideyanın çıxarılması.

Təchizat: Müxtəlif şəkillər. Video kaset. Dərslikdəki məzmunla bağlı təsvirlər.

Mətnin video kasetdə ilkin səsləndirilməsi. Hamı diqqətlə dinləyir.

Məzmunla bağlı müsahibə. Piri baba harada yaşayırdı? Mərdəkan harada yerləşir? Baba və nəvə Gülbala qum üstündə nə gördülər? Baba üzünü sal dağlara tutub Mirvariyyə necə müraciət etdi? Mirvari babaya necə cavab verdi? Nəvə babasına nə təklif etdi? Mirvarinin babaya ikinci cavabı necə oldu? Bəs üçüncü? **Var-dövlət, xoşbəxtlik, doğru-dürüst** sözlərini necə başa düşürsünüz? Babanın nəsihətləri nə idi? Baba nə üçün **xoşbəxtlik, var-dövlət** sözlərindən **dostluq, doğruculuq** sözlərini dəyərli hesab elədi? Dostluq haqqında nə dedi? Piri babanın sözləri nə üçün nəvə Gülbalanın xoşuna gəldi?

Rolların bölüşdürülməsi: Hərəyə bir rol tapşırıqlar. Mətn oxunur. Rollara uyğun səslər dəyişir.

Mətnin məzmununun bütöv oxunması:

Ümumiləşdirici müsahibə: Bu rəvayətdə müəllif nə demək istəyir? Baba necə adamdı? Sizin dostunuz varmı? Siz yalanı sevərdiz, yoxsa düz sözü? Var-dövlət adamı xoşbəxt eləyərmi? Xoşbəxtlik deyəndə siz nəyi nəzərdə tutursuz?

Məndən əxlaqi dəyərlərin, ideyanın çıxarılması: Təmizlik, düz danışmaq, dostlara, böyüklərə hörmət, kiçiklərə qayğı hər kəsin borcudur.

Evdə fikirləşin. Növbəti dərsdə soruşacam. Sizin dostluq, yoldaşlıq, mərifət haqqında nələri bilirsiniz? **Abırlı, ləyaqətli** sözlərini necə başa düşürsünüz? [2]

Mövzu: “Qartal və xoruz” (III sinif)

Məqsəd: Nağılı mənimsətmək, əsas ideyanı üzə çıxarmaq.

Təchizat: Nağılın mətni. Məzmunla bağlı seriya şəkillər. Video kaset. Diokasetlər.

Mətnin səsləndirilməsi. Söz və cümlələr, ifadəliyə diqqət.

Məzmunla bağlı müsahibə. Siz qartal görmüsünüz mü? O necə olur? Haralarda yaşayır? Nələrlə yemlənir? Bəs xoruz necə olur? Qartalla xoruzun görünüşü haqqında nə deyə bilərsiniz? Onların oxşar cəhətləri nədir? Bəs fərqli cəhətləri? Niyə nağılda deyilir ki, qartalın məskəni dağların zirvələridir? Açıq səmadır? Onlar nələrlə yemlənirlər? Qartal niyə göyləri sevir? Onun caynaqları, qanadları, dimdiyi haqqında nələri eşitmişiz? Qartalın əlamətləri haqqında nağılda hansı sözlər işlədilir? Qartal haqqında daha nə deyə bilərsiniz? Qartalı xoruza bənzətmək olarmı?

Mətn oxunması. Qartal və xoruzun əlamətləri haqqında sözlər seçilir. Əlamətləri qarşılaşdırın. Mətnin məzmununun rollar üzrə oxunması.

Ümumiləşdirici müsahibə: Xoruz və qartalın hansını çox sevirsiniz? İnsanları bəzən niyə qartala bənzədirlər? Sizcə, o bənzətmə doğrudurmu? Bəzi lovğa, çılgın, səbirsiz adamlara niyə xoruzlanma deyirlər? O ifadədən düzgün mü istifadə edirlər? Hansı cəhətlərinə görə insanla qartalı müqayisə edirlər? **Uca qartal, məğrur qartal** ifadələrini niyə işlədirlər? Sizin qartalla xoruza münasibətiniz? Qartalı hansı uçan quşlarla müqayisə etmək olar?

Mətnə əxlaqi ideyanın çıxarılması. Qatlarda qorxmazlıq, möhkəmlik, davamlılıq, məğrurluq, ucalıq var. Ona görə də biz qartalı sevirik. Xoruz ev quşudur. Əti yeyilir. Sayıqdır... [3]

Mövzu: “Tənha qu quşu” nağılı (IV sinif).

Məqsəd: Nağılı mənimsətmək və əxlaqi nəticələrə gəlmək.

Təchizat: Nağılın mətni. Məzmunla bağlı şəkillər. Video kaset.

Nağılın bütöv ifadəli oxusu.

Mətnə söz və ifadələrin seçilməsi. Quşun xarakterik xüsusiyyətlərinin müəyyənləşdirilməsi.

Məzmunla bağlı müsahibə. Siz qu quşu görmüsünüz mü? Onun forması, hərəkətləri, harada yaşaması, nələrlə qidalanması, cəldliyi haqqında nə deyə bilərsiniz? Niyə ona insanlar **lovğa** deyirlər? İnsanlardan niyə qaçır? Onun qazlardan fərqi nədi? Qazlar qu quşu ilə harda qarşılaşdılar? Qazlar niyə qu quşuna heyran qaldılar? Qazlar qu quşundan niyə incik qaldılar? Qazlar qu quşuna nə dedilər? Qu quşu onlara necə cavab verdi? Qu quşu niyə xəstələndi? Qazlar ona necə yardım etdilər? Qu quşu hərəkətlərindən niyə utandı?

Mətnə əxlaqi sözlərin seçilməsi: Gözəlliyə valeh, heyran, bəmbəyaz, saymazayana, tək-tənha üzmək, peşmançılıq.

Ümumiləşdirici müsahibə: Qu quşu necədir? O qazlara qarşı düzmü hərəkət etdi? Qazlar necə? Kim haqlı idi? Qazlar yoxsa, Qu quşu?

Mətnin plan üzrə nəqli: Qazların dostluq təklifi; qu quşunun lovğa cavabı; Qu quşunun etirafı; Qazların köməyi; Qu quşunun peşmançılığı.

Nağıldan əxlaqi ideyanın çıxarılması: Lovğalıq, saymazlıq eləmə ki, peşman olasan. Acı dil başa bələdi. Nə tökərsən aşına, o da çıxar qarşına. Yorganını ayağına qədər uzat. [4]

Folklor janrlarına nağıllar, dastanlar, rəvayətlər, tapmacalar, laylalar, atalar sözləri və zərb-məsəllər daxildir. Bu janrlar həm tərbiyə, həm də təhsil baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır və yeni nəsillərin formalaşmasına güclü təsir göstərir. Buna görə də folklor materiallarından dərsləklərdə geniş şəkildə istifadə olunur və şagirdlərin əxlaqi-mənəvi inkişafına xidmət edir. [7]

Nağılların tədrisində şəkillər, video materiallar və sual-cavab üsullarından istifadə öyrənənlərin marağını artırır, onların düşünmə və danışma bacarıqlarını inkişaf etdirir. Rollu oxu və müzakirələr vasitəsilə şagirdlər obrazları daha yaxşı qavrayır və əsərlərin ideyasını daha dərindən anlayırlar. Bu metodlar həm də onların nitq bacarıqlarını zənginləşdirir. [8]

Araşdırmalar göstərir ki, müxtəlif xarakterli kiçik mətnlərin və folklor materiallarının optimal yollarla sistemli mənimsədilməsi və onların mahiyyət və məzmunu ilə çulğalaşan ideyaların öyrənənlərə çatdırılması, vətənə, xalqa, dövlətə və dövlətçiliyə mühüm xidmət kimi dəyərləndirilməlidir. [11] Bu isə öyrənənlərdə əxlaqi-mənəvi dəyərlərin aşılmasına kömək göstərməklə, məntiqi təfəkkülərinin, elmi biliklərinin inkişafını təmin edir.

Problemin aktuallığı. Folklor materiallarının tədrisdə istifadəsi müasir təhsil sisteminə xüsusi aktuallıq daşıyır. Çünki bu materiallar şagirdlərin əxlaqi-mənəvi və estetik inkişafına birbaşa təsir göstərir. Müasir dövrdə milli dəyərlərin qorunması və ötürülməsi daha da vacib hala gəlmişdir. Folklor nümunələri gənc nəslin milli kimlik şüurunun formalaşmasına xidmət edir. Buna görə də onların dərsləklərdə sistemli şəkildə öyrədilməsi aktual elmi-pedaqoji problemdir.

Problemin elmi yeniliyi. Tədqiqatın elmi yeniliyi folklor materiallarının tədris prosesində sis-

temli şəkildə integrasiya olunmasının öyrənilməsidir. Burada nağıl, rəvayət və digər folklor janrlarının didaktik imkanları kompleks şəkildə təhlil edilir. İlk dəfə olaraq bu materialların əxlaqi dəyərlərin formalaşmasında rolu geniş şəkildə araşdırılır. Eyni zamanda, şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərinə uyğun metodik yanaşmalar ön plana çəkilir. Bu yanaşma folklorun pedaqoji aspektlərinin yeni elmi baxışla dəyərləndirilməsinə imkan verir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Tədqiqatın praktik əhəmiyyəti folklor materiallarının tədris pro-

sesində effektiv istifadəsinə xidmət edir. Müəllimlər bu materiallardan istifadə etməklə şagirdlərin marağını artırmaqla, Dərslərdə nağıl və rəvayətlərin təbii onları nitq və təfəkkür bacarıqlarını inkişaf etdirir. Hazırlanmış metodik yanaşmalar dərslərin təkmilləşdirilməsində istifadə oluna bilər. Nəticədə, bu yanaşma təlim-tərbiyə prosesinin keyfiyyətini yüksəldir və milli dəyərlərin qorunmasına töhfə verir.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan dili: I sinif üçün dərslik. – Bakı: C.N. Poliqraf, – 2020. – 160 s.
2. Azərbaycan dili: II sinif üçün dərslik. – Bakı: Təhsil M.P., – 2021. – 176 s.
3. Azərbaycan dili: III sinif üçün dərslik. – Bakı: Radius MMC, – 2022. – 192 s.
4. Azərbaycan dili: IV sinif üçün dərslik. – Bakı: Şərq-Qərb ASC, – 2023. – 208 s.
5. İsmixanov, M.A. Sosial pedaqogika / M.A. İsmixanov. – Bakı: Müəllim, – 2013. – 312 s.
6. Kərimov, Y.Ş. İbtidai siniflərdə Azərbaycan dili dərslərində lüğət işinin əsasları: dissertasiya / Y.Ş. Kərimov. – Bakı: API nəşriyyatı, – 1975. – 148 s.
7. Seyidov, Ə. Azərbaycan pedaqoji fikrin inkişaf tarixi / Ə. Seyidov. – Bakı: Maarif, – 1987. – 280 s.
8. Paşayev, Ə.X., Rüstəmov, F.A. Pedaqogika / Ə.X. Paşayev, F.A. Rüstəmov. – Bakı: Nurlan, – 2017. – 544 s.
9. Səfərova, N.Ə. Şifahi xalq nümunələrində milli-mənəvi dəyərlərin yeri // – Bakı: Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi əsərləri, – 2021. Cild 88, №3, – s. 118-123. ([Arti](#))
10. Səfərova, N.Ə. Nizami Gəncəvinin bədii yaradıcılığında milli-mənəvi dəyərlər // – Bakı: Azərbaycan Respublikasının Təhsil İnstitutunun Elmi əsərləri, – 2021. Cild 88, №5, – s. 97-102.
11. Əliyeva, A.V. Gələcək ibtidai sinif müəllimlərində etnopedaqoji kompetensiyanın formalaşdırılması üzrə işin bəzi məsələləri // – Bakı: Modern Humanities Success (Scopus), – 2024. №7, – s.185-190.

Redaksiyaya daxil olub: 21.07.2026